

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget - Justiskomiteen
Stortinget
0026
0026 Oslo

Deres ref.

Vår ref.
25/2096 - KLE

Dato
27.03.2025

Dokument 8:129 S (2024-2025) - Representantforslag om å forsterke arbeidet mot økonomisk kriminalitet

Jeg viser til brev fra Justiskomiteen 20. mars 2025 med oversendelse av representantforslag fra Mari Holm Lønseth, Mahmoud Farahmand, Aleksander Stokkebø og Ingunn Foss om å forsterke arbeidet mot økonomisk kriminalitet (Dokument 8: 129 S (2024-2025)).

Jeg deler representantenes syn på behovet for en styrket innsats mot økonomisk kriminalitet og bekymringen for de konsekvenser det kan ha for samfunnet dersom vi ikke tar de truslene som økonomisk kriminalitet representerer på alvor. For regjeringen er det et grunnleggende utgangspunkt at kriminalitet ikke skal lønne seg. En mer effektiv bekjempelse av økonomisk kriminalitet er nødvendig for å sikre tilliten og tryggheten i samfunnet. Regjeringen la frem en stortingsmelding om økonomisk kriminalitet den 22. mars i fjor. Stortingsmeldingen, Meld. St. 15 (2023-2024) «Felles verdier – felles ansvar. Styrket innsats for forebygging og bekjempelse av økonomisk kriminalitet», legger grunnlaget for en styrket innsats for forebygging og bekjempelse av økonomisk kriminalitet.

Stortingsmeldingen inneholder 47 konkrete tiltak for å forebygge og bekjempe økonomisk kriminalitet, og tiltakene er nå under oppfølging. Flere av punktene i representantforslaget dekkes av denne oppfølgingen, og jeg vil kommentere dette konkret under hvert enkelt punkt. Flere av punktene omhandler temaer som faller helt eller delvis utenfor mitt ansvarsområde (forslag nr. 1-4 og 10), og for disse har jeg innhentet innspill fra relevante departementer, dvs. Finansdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet.

Med dette som utgangspunkt har jeg følgende kommentarer til punktene i representantforslaget:

Forslag 1: Stortinget ber regjeringen utrede tiltak som kan forbedre registerkvaliteten, herunder om det i større grad skal gjennomføres kontroll av opplysninger som blir endret, og om registerenhetene skal kunne avvise offentliggjorte opplysninger når det er berettiget mistanke om feil.

Som påpekt i stortingsmeldingen om økonomisk kriminalitet legges registre og informasjon til grunn for tildeling av rettigheter og oppfyllelse av forpliktelser, for eksempel når det gjelder ytelser fra Arbeids- og velferdsetaten. Svakheter ved offentlige registre kan utnyttes til misbruk og bedrageri og andre former for økonomisk kriminalitet. Registerkriminalitet utgjør en trussel mot den norske velferdsstaten og mot tilliten i samfunnet vårt, og det har store økonomiske konsekvenser.

Finansdepartementet ga 9. desember 2024 Skatteetaten, i samarbeid med berørte etater, i oppdrag å gjennomføre en kartlegging, hvor formålet er å belyse potensial for misbruk av offentlige ordninger og registre som antas utnyttet til økonomisk kriminalitet. Skatteetaten har fått ansvaret for å lede kartleggingen, som gjennomføres i samarbeid med Arbeids- og velferdsetaten, Brønnøysundregistrene og Helsedirektoratet. Kartleggingen skal blant annet beskrive hvordan de enkelte ordninger og registre både hver for seg og i sammenheng eventuelt kan utnyttes til økonomisk kriminalitet, identifisere hvilke offentlige ordninger og registre hvor det anses at det er størst risiko for misbruk, både med hensyn til omfang og økonomiske konsekvenser, samt gi oversikt over hvilke tiltak som eventuelt allerede er igangsatt for å redusere sårbarhet. Kartleggingen skal også peke på mulige tiltak, slik at kartleggingen danner grunnlag for å iverksette målrettede kontrollmekanismer som reduserer sårbarhetene. Kartleggingen skal gjennomføres i løpet av våren 2025. En slik kartlegging kan også gi grunnlag for å foreslå andre tiltak, herunder endringer i regelverket som regulerer Enhetsregisteret og Foretaksregisteret. Det er også avdekket et forbedringsområde knyttet til fristbestemmelsene i rapporteringen av arbeidsforhold via a-ordningen. AID har til vurdering om det bør innføres en hendelsesstyrt rapportering av arbeidsforhold.

I fjor høst publiserte Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningsssenter (NTAES) en rapport om registermanipulasjon. Rapporten identifiserer sårbarheter, og gir oss et nyttig og viktig kunnskapsgrunnlag i det videre arbeidet med å bekjempe denne formen for økonomisk kriminalitet. Rapporten følges nå opp på etatsnivå, og konkrete tiltak er til vurdering.

Nærings- og fiskeridepartementet hadde i 2024 forslag til ny enhetsregisterlov og ny foretaksregisterlov på høring. I høringen ble det foreslått flere lovregler som kan bidra til å forbedre registerkvaliteten, herunder å sikre at registrerte opplysninger i Enhetsregisteret og Foretaksregisteret er korrekte, og som kan motvirke at det blir

registrert falske eller feilaktige opplysninger. I høringsnotatet ble det foreslått flere lovregler som vil tydeliggjøre hvilke forhold som skal kontrolleres:

- Det ble foreslått at Foretaksregisteret skal ha generell adgang til å kontrollere at meldte opplysninger og grunnlaget for dem er i samsvar med lov og foretakets vedtekter hvis de er registrert. Det vil gi Foretaksregisteret mulighet til å foreta en utvidet kontroll der meldingen, den vedlagte dokumentasjonen eller andre opplysninger indikerer at meldte opplysninger ikke er i samsvar med lov eller vedtekter. Utvidet kontrolladgang vil også gi Foretaksregisteret mulighet til å foreta stikkprøvekontroller, og trolig kunne ha preventiv virkning mot at aktører forsøker å melde noe som er i strid med lov eller vedtekter.
- Når det gjelder Enhetsregisteret, foreslo departementet en viss innskjerping av Enhetsregisterets kontroll. Det ble blant annet foreslått at Enhetsregisteret skal kontrollere at beslutninger som danner grunnlag for meldt opplysning om styre, varamedlem, daglig leder, signatur og prokura er truffet av kompetent organ. Departementet foreslo samtidig at virksomheten skal sende inn dokumentasjon som viser beslutningen. Forslagene vil styrke register- og datakvaliteten i Enhetsregisteret, og kan derved øke tilliten til at registrerte opplysninger er korrekte.

I høringen ble det også foreslått lovregler om at det ved registrering av endringer i styret eller av daglig leder, skal sendes underretning om vedtaket til den som ikke lenger er registrert som styremedlem eller daglig leder som følge av registreringen. En slik underretning kan gjøre at feilaktige registreringer kan fanges opp raskt slik at eventuelle skadevirkninger kan avverges eller begrenses. Høringsnotatet inneholdt også forslag om lovregler som åpner for at Enhetsregisteret og Foretaksregisteret kan varsle og overføre taushetsbelagte opplysninger til andre offentlige myndigheter om forhold de kan ha bruk for i sin virksomhet. Varsling kan særlig være aktuelt ved mistanke om at det er brukt uriktig eller falsk dokumentasjon eller identitet, eller det er meldt andre uriktige opplysninger i forbindelse med nyregistrering av et foretak eller registrering av nye rolleinnhavere. Det ble også foreslått lovregler som utvider kretsen av personer som må bekrefte at de påtar seg en rolle i en virksomhet. Nærings- og fiskeridepartementet har meldt til Stortinget at en lovproposisjon med forslag til ny enhetsregisterlov og ny foretaksregisterlov skal legges frem i april 2025.

Regjeringens arbeid mot id-kriminalitet har også relevans i et forebyggende øyemed. Departementet har fastsatt forskriftsbestemmelser som gir utenlandske statsborgere med norsk fødselsnummer og oppholdstillatelse eller oppholdsrett etter utlendingsloven rett til å søke om nasjonalt ID-kort. Bestemmelsene trådte i kraft 1. april. Tilbudet vil ved oppstart være noe begrenset, men vil gradvis bli utvidet.

Vårt klare mål når det gjelder registerkriminalitet er at vi skal tette sårbarhetene slik at de kriminelle ikke urettmessig kan forsyne seg av fellesskapets goder, og det er mitt syn at gjennomføringen av dette forslaget fra representantene allerede er ivarettatt.

Forslag 2: Stortinget ber regjeringen gjennomgå regelverket og sikre at eiendomsmeglere har tilgang til informasjon fra Folkeregisteret for å forebygge økonomisk kriminalitet.

Ved behandlingen av stortingsmeldingen om økonomisk kriminalitet (Meld. St. 15 (2023–2024), Innst. 412 S (2023–2024)) ble det vedtatt et anmodningsvedtak om eiendomsmegleres tilgang til offentlige databaser, herunder Folkeregisteret, se vedtak nr. 759 12. juni 2024. Regjeringen er derfor allerede i gang med å vurdere dette spørsmålet, og 17. januar i år fikk Finanstilsynet i oppdrag å vurdere blant annet eiendomsmegleres tilgang til Folkeregisteret (i tillegg til andre rapporteringspliktige etter hvitvaskingsregelverket). Fristen for oppdraget er 1. oktober 2025.

Forslag 3: Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for hvordan offentlige etater kan samordne og utnytte sine ressurser bedre i arbeidet mot økonomisk kriminalitet. Aktuelle etater kan være Skatteetaten, Arbeidstilsynet og Brønnøysundregistrene.

Det eksisterer allerede flere samordningsarenaer på feltet økonomisk kriminalitet. Dette inkluderer Kontaktforum for bekjempelse av hvitvasking og terrorfinansiering som består av flere relevante departementer og etater, og Det sentrale samarbeidsforum (Riksadvokaten, politidirektøren, sjef ØKOKRIM, skattedirektøren, tolldirektøren, arbeidstilsynsdirektøren og NAV-direktøren). Som oppfølging av Meld. St. 15 (2023–2024) er det etablert et forsterket myndighetssamarbeid for å styrke innsatsen for forebygging og bekjempelse av økonomisk kriminalitet. Det tverretatlige samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet, som har vært i gang over lengre tid, bidrar også til samordnet innsats mot profittmotivert kriminalitet som rammer arbeidstakere og virksomheter. Tiltak mot økonomisk kriminalitet og arbeidslivskriminalitet må gjennomføres som en bred innsats, som berører en rekke samfunnsområder. Regjeringen legger vekt på at innsatsen også skal skje i dialog med partene i det organiserte arbeidslivet, næringslivet og andre aktører som trengs for å forebygge og bekjempe økonomisk kriminalitet.

Forslag 4: Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag og utarbeide forskrifter som gjør det mulig for politiet, Skatteetaten, registerenhetene, finansinstitusjoner, teleoperatører og Nav å dele informasjon ved berettiget mistanke om økonomisk kriminalitet, hvor hensynet til personvern også ivaretas

Lovgivningen åpner i dag for at politiet, andre offentlige etater og de andre aktørene deler informasjon med hverandre for å bekjempe økonomisk kriminalitet. Delingsadgangen er imidlertid ikke ubegrenset. Særlig setter reglene om taushetsplikt og personvern rammer for slik deling. Informasjonsutveksling mellom etater og aktører kan bidra til å forebygge og avdekke økonomisk kriminalitet, men vil samtidig kunne utgjøre et inngrep i person- og kommunikasjonsvernet. Dette er grunnleggende rettigheter, nedfelt i Grunnloven og Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen. I vurderingen av spørsmål om økt adgang til informasjonsutveksling, må derfor hensynet til person- og kommunikasjonsvernet balanseres opp mot hensynet til kriminalitetsbekjempelse.

I Meld. St. 15 (2023–2024) foreslås ulike tiltak for å utrede spørsmål om regulatoriske rammer for informasjonsdeling i arbeidet mot økonomisk kriminalitet. I punkt 8.5 fremgår det at medarbeidere i ulike etater som jobber med å forebygge og bekjempe økonomisk kriminalitet opplever det som krevende å praktisere dagens regelverk og få oversikt over hva som er tillatt og ikke. Dette er bakgrunnen for tiltaket i meldingen om at «regjeringen vil utrede behovet for en ytterligere regulering av informasjonsdeling, sammenstilling og behandling av informasjon på tvers av forvaltningsområder og til konkrete formål, med sikte på å forebygge og bekjempe økonomisk kriminalitet.» Samarbeid mellom myndighetene og private, er berørt i meldingens punkt 8.6, der regjeringens tiltak går ut på å «sikre et mer systematisk og formalisert samarbeid mellom myndigheter og privat sektor for å forebygge og avdekke økonomisk kriminalitet [...]».

I tråd med dette er Justis- og beredskapsdepartementet, i samarbeid med Finansdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet, i gang med å kartlegge de konkrete regelverksutfordringene nærmere. I første omgang innhenter vi innspill fra de mest relevante etatene. Innspillene vil kunne gi grunnlag for videre arbeid i arbeidsgrupper med mer spesifiserte mandater til utforming av konkrete forslag.

Jeg oppfatter representantenes forslag slik at det i stor grad sammenfaller med hensikten bak dette pågående arbeidet, som åpner for å se på informasjonsdeling i relativt vid forstand. I lys av dette anbefaler jeg ikke å gå videre med representantenes forslag nå.

Forslag 5: Stortinget ber regjeringen gjennomgå politiutdanningen og vurdere hvordan etterforskningskompetansen innen økonomisk kriminalitet kan styrkes og spesialiseres.

Dette forslaget er allerede igangsatt av regjeringen. På Politihøgskolen (PHS) finnes det allerede flere kurs på etter- og videreutdanningen (EVU), herunder kurs i tverretattlig bekjempelse av økonomisk kriminalitet, etterforskning av økonomisk kriminalitet og inndragning og pengespor. I stortingsmeldingen punkt 7.6 er det to konkrete tiltak knyttet til kompetanseheving i politiet, som begge er under oppfølging. I tildelingsbrevet til politiet for 2024 ble det gitt et oppdrag om å utrede et etterforskerstudium ved. Dette følges opp i styringsdialogen mellom Justis- og beredskapsdepartementet og politiet. Samtidig er det gjort flere grep ved PHS for å sørge for bedre kompetanse om økonomisk kriminalitet i politiet. Blant annet er et nytt EVU-studium om kontroll og bistand til etterforskning av økonomisk kriminalitet under utvikling i samarbeid med skatteetaten.

Forslag 6: Stortinget ber regjeringen utrede hvordan politiet kan sikres muligheten til å drive kommunikasjonskontroll i saker om alvorlig økonomisk kriminalitet.

En rekke lovbrudd som kan karakteriseres som grov økonomisk kriminalitet har etter gjeldende straffelovgivning en øvre strafferamme på fengsel i 6 år. Dette gjelder blant annet grovt underslag etter straffeloven § 325, grovt tyveri etter § 322, grovt bedrageri etter § 372, grovt heleri etter § 333, grov hvitvasking etter § 338, grovt skattesvik etter §

379 og innsidehandel og markedsmanipulasjon etter verdipapirhandelloven § 21-15. Med en strafferamme på 6 år er det i etterforskningen av de nevnte lovbruddene adgang til å benytte kommunikasjonskontroll etter straffeprosessloven § 216 b. Er handlingen utøvet som ledd i aktivitetene til en organisert kriminell gruppe, forhøyes den øvre strafferammen inntil det dobbelte, det vil si til fengsel inntil 12 år, jf. straffeloven § 79 bokstav c. I slike tilfeller vil det også være adgang til å benytte kommunikasjonsavlytting etter straffeprosessloven § 216 a, jf. vilkåret om 10 års strafferamme eller mer i bestemmelsens første ledd bokstav a. Dagens regler bygger i utgangspunktet på en vurdering av at jo mer alvorlig kriminalitet det er tale om, jo mer inngripende metoder kan benyttes i etterforskningen.

Ordinære (ikke grove) overtredelser av straffelovens bestemmelser om underslag, tyveri, bedrageri, heleri, hvitvasking og skattesvik har en strafferamme på 2 år. Dette innebærer at det i etterforskning av disse straffebudene ikke vil kunne benyttes kommunikasjonskontroll eller kommunikasjonsavlytting.

I statsbudsjettet for 2025 er det bevilget midler til regelverksutvikling for å motvirke gjengkriminalitet, og da særlig den mest samfunnsskadelige, organiserte og profittmotiverte gjengkriminaliteten, og derigjennom få et bedre verktøy i kampen mot økonomisk kriminalitet. Som ledd i arbeidet med regelverksutvikling vil vi vurdere behovet for endringer i straffeprosesslovens bestemmelser om politiets tilgang til tvangsmidler i etterforskning av slike saker, herunder saker som gjelder alvorlig økonomisk kriminalitet. De mest treffende tiltakene vil bli vurdert først. Endringer i kapittel 16 a om avlytting og annen kontroll av kommunikasjonsanlegg er ett av flere tiltak det vil være relevant å se nærmere på. Kommunikasjonskontroll kan utgjøre et særlig effektivt virkemiddel i etterforskning av straffbare handlinger, samtidig som det innebærer et betydelig inngrep i grunnleggende rettigheter som er vernet etter Grunnloven og EMK. Behovet for en utvidelse av adgangen til kommunikasjonskontroll i saker om alvorlig økonomisk kriminalitet må derfor utredes nærmere, og gevinsten ved en slik utvidelse må avveies mot hensynet til den enkeltes person- og kommunikasjonsvern.

Forslag 7: Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2026 fremme forslag om at alle politidistrikt skal etablere eget inndragningsteam.

Det har over tid vært søkelys på at det inndras for lite utbytte fra straffbare handlinger. Dette var derfor også et sentralt tema i stortingsmeldingen om økonomisk kriminalitet, herunder gjennom tiltak om regelverksendringer.

Når det gjelder kompetanse og kapasitet til å følge opp inndragningskrav i politidistriktene, har det også vært en positiv utvikling de siste årene. I 2021 fikk politiet midler til å ansette inndragningsspesialister på etterforskersiden i hvert politidistrikt. Som ledd i satsingen på kriminelle nettverk i statsbudsjettet for 2024 og 2025 fikk politiet videre mulighet til å tilsette inndragningsjurister i alle distrikt. Inndragningsjuristene skal, sammen med inndragningsspesialistene være en pådriver for at det blir gjennomført mer verdisikring og inndragning i distriktet. Økokrim har for øvrig en egen inndragningsenhet som jobber bredt for å øke distriktenes kompetanse om inndragning og inndra mer utbytte fra kriminelle

handlinger. Enheten har ansvar for å bistå og følge opp inndragningsspesialistene og juristene i politidistriktene.

Det nevnes for ordens skyld også at Økokrim ble styrket med 90 millioner kroner i statsbudsjettet for 2025. Deler av disse midlene vil gå til tilsetting av spesialletterforskere i distriktene som forventes å bidra ytterligere i et inndragningsløft. Etter mitt skjønn har regjeringen gjennom disse tiltakene allerede lagt godt til rette for opprettelse av inndragningsteam i politidistriktene.

Forslag 8: Stortinget ber regjeringen utrede et selvstendig straffebud om bruk av stråpersoner, herunder vurdere om medvirkning til økonomisk kriminalitet gjennom å opptre som stråperson, er godt nok rammet inn av dagens regelverk.

Uttrykkene «stråmann» eller «stråperson» brukes blant annet om en person som påtar seg det formelle ansvaret for en – ofte tvilsom – transaksjon, spekulasjon eller lignende. Bruk av stråpersoner ved kriminalitet er et sammensatt fenomen, og det avhenger av det aktuelle livsområdet og de nærmere omstendighetene i hvilken grad og på hvilken måte slik bruk rammes av straffelovgivningen. Bruk av stråpersoner er for eksempel en kjent fremgangsmåte hos aktører som begår arbeidslivskriminalitet, hvor den reelle rollehaveren selv vil unngå å stå frem av ulike grunner. Avhengig av omstendighetene vil også personen som opptrer som stråperson, kunne gjøre seg skyldig i et straffbart forhold, enten som hovedmann eller som medvirker. Komplekse saker som involverer bruk av stråpersoner, vil ofte være vanskelige å etterforske og kan noen ganger kreve internasjonalt politisamarbeid.

At bedragere benytter stråmenn, vil gjennomgående være straffbart. Et eksempel er der gjerningspersonen begår lånebedragerier ved å ta opp en rekke forbrukslån i andre personers navn. Dette kan straffes som bedrageri etter straffeloven § 371. Er bedrageriet grovt, er strafferammen fengsel inntil 6 år, jf. § 372. Et annet eksempel på straffbar bruk av stråpersoner er at det gis uriktige opplysninger om hvem som er styremedlemmer og daglig leder i aksjeselskaper. Høyesterett har i dom 26. september 2019 (HR-2019-1788-A) gjort det klart at det er straffbart etter straffelovens bestemmelser om falsk forklaring og dokumentfalsk at det registreres rene stråpersoner i disse posisjonene.

Selv om jeg ikke vil utelukke at det kan være aktuelt med et selvstendig straffebud som rammer bruk av stråpersoner, fremstår behovet for et slikt straffebud som usikkert, ettersom denne typen handlinger som nevnt ofte vil kunne straffes i medhold av andre straffebestemmelser. Et slikt straffebud vil ikke nødvendigvis gjøre etterforskningen av sakene lettere enn i dag. Det vil også være krevende å utforme et slikt straffebud på en hensiktsmessig måte. Bruk av stråpersoner forekommer som nevnt i mange ulike sammenhenger, og hvor straffverdige slike handlinger er, vil kunne variere sterkt. Kompleksiteten blir ikke mindre hvis det aktuelle straffebudet etter forholdene også skal ramme den som opptrer som stråpersoner. Jeg nevner også at regjeringen vil vurdere om det er behov for å innføre en bestemmelse om næringshvitvasking. Personer som stiller sin konto til disposisjon for andre til hvitvasking, er et økende problem, ikke minst ved grenseoverskridende organisert kriminalitet.

I statsbudsjettet for 2025 er det bevilget midler til regelverksutvikling for å motvirke kriminelle nettverk, kriminelle gjenger og organisert kriminalitet, og da særlig den mest samfunnsskadelige, organiserte og profittmotiverte gjengkriminaliteten. De mest treffende tiltakene vil bli vurdert først. Vi vil i forbindelse med dette arbeidet kunne se på behovet for eventuelle endringer i straffelovgivningen som fanger opp straffverdig bruk av stråpersoner på en bedre måte enn i dag.

Jeg nevner at regjeringen vil vurdere om det er behov for å innføre et straffebud om næringsshvitvasking, slik som i Sverige, se Meld. St. 15 (2023–2024) punkt 12.3.4. Personer som stiller sin konto til disposisjon for andre til hvitvasking, er et økende problem, ikke minst ved grenseoverskridende organisert kriminalitet. I tilfeller der hvitvasking skjer systematisk eller som ledd i en forretning, bør det sentrale for straffansvar være om personen eller foretaket er klar over risikoen for at pengene stammer fra kriminell virksomhet, men likevel bidrar til gjennomføringen.

Forslag 9: Stortinget ber regjeringen utrede om strafferammene for identitetsmisbruk bør skjerpes.

Det fremgår av representantforslaget at forslagsstillerne reagerer på at strafferammen i straffeloven § 366 er lav, samtidig som det pekes på at «ID-tyveri skjer ved urettmessig bruk eller besittelse av en annen persons navn eller identitet».

Straffeloven har imidlertid to ulike straffebud som rammer bruk av en annens identitet. Ved siden av § 366 om *misbruk av identitetsbevis*, hvor strafferammen er bot eller fengsel inntil 6 måneder, finnes straffeloven § 202 om *identitetskrenkelse*. Der er strafferammen bot eller fengsel inntil 2 år. Enkelt sagt verner straffeloven § 202 *identiteten*, mens § 366 verner tilliten til *identitetsbevis*. Dette forklarer langt på vei forskjellene i strafferammene.

Etter gjerningsbeskrivelsen i straffeloven § 202 er det straffbart å sette seg i besittelse av en annens identitetsbevis, opptre med en annens identitet eller opptre med en identitet som er lett å forveksle med en annens. Det er et vilkår at gjerningspersonen har handlet med forsett om å oppnå en uberettiget vinning eller påføre en annen tap eller ulempe. Det fremgår av forarbeidene at straffeloven § 202 og § 366 ikke skal anvendes i konkurrens. Der det skjer et ID-tyveri ved urettmessig bruk eller besittelse av en annens persons navn eller identitetsbevis, er det straffebudet i § 202 som vil bli anvendt, med dens høyere strafferamme.

Jeg mener at strafferammene i de to bestemmelsene er tilstrekkelig høye til å favne om de mer grove overtredelsene. Det er i denne sammenheng av betydning at det kan være en glidende overgang og delvis overlapping mellom hva som vil utgjøre en fullbyrdet identitetskrenkelse og hva som vil være forsøk på andre straffbare forhold. For eksempel vil flere av tilfellene som kan rammes av straffeloven § 202, også kunne rammes som forsøk på bedrageri. Er det tale om forsøk på grovt bedrageri, er strafferammen fengsel inntil 6 år.

Forslag 10: Stortinget ber regjeringen vurdere og iverksette flere tiltak for å gi tydelige reaksjoner mot profesjonelle tilretteleggere for økonomisk kriminalitet

Tilgang til eller evne til å påvirke profesjonelle tilretteleggere, som regnskapsførere og advokater, er ofte en forutsetning for gjennomføring av økonomisk kriminalitet.

Ved utmåling av straff for profesjonelle tilretteleggere vil det allerede kunne tillegges vesentlig vekt i straffeskjerpene retning at den straffbare handlingen er utøvd ved misbruk av tillit, jf. straffeloven § 77. Straffeloven § 56 åpner også for at den som har begått en straffbar handling som viser at vedkommende er uskikket til eller kan misbruke en stilling, kan fratras sin stilling.

For å styrke den ikke-strafferettslige oppfølgingen av profesjonelle tilretteleggere for økonomisk kriminalitet, er flere relevante tiltak igangsatt. For det første skal Finanstilsynet etablere en ny enhet på Hamar, som blant annet skal styrke tilsynsvirksomheten med antihvitvaskingsregelverket og styrke tilsynet med revisorer og regnskapsførere. For det andre har et forslag om å tydeliggjøre muligheten for å ilegge advokatforetak overtredelsesgebyr for brudd på hvitvaskingsloven vært på høring. Dette skal bidra til at Advokattilsynet kan sørge for tilstrekkelig oppfølging av tilfeller der advokater og advokatfirmaer bryter hvitvaskingsloven. Regjeringen tar sikte på å følge opp forslaget om kort tid. For det tredje, om enn noe mer indirekte, er det grunn til å merke seg at Stortinget 1. april 2025 skal behandle forslag om å innføre hjemmel for å ilegge overtredelsesgebyr for brudd på eiendomsmeglingsloven. Også dette vil styrke mulighetene for å følge opp brudd på regelverk som på ulike måter kan bidra til økonomisk kriminalitet. Jeg vil også nevne endringene i advokatregelverket, som for eksempel advokatlovens innføring av krav til vandel for alle eiere og ledere av advokatforetak, og advokatforskriftens krav om at klientmidler som er forskudd på salær eller forskudd på utlegg, skal settes på en separat klientbankkonto opprettet kun for dette formålet. Reglene knyttet til klientbankkonto trer i kraft 1. januar 2026, og skal gjøre det enklere å oppdage mistenkelige transaksjoner som går via klientbankkonto.

Med hilsen

Astri Aas-Hansen

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget - Justiskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
25/2383 - KLE

Dato
22.04.2025

Dokument 8:140 S (2024-2025) - Representantforslag om bekjempelse av økonomisk kriminalitet

Jeg viser til brev fra Justiskomiteén 31. mars 2025 med oversendelse av representantforslag fra Helge André Njåstad og Johan Aas om bekjempelse av økonomisk kriminalitet (Dokument 8: 140 S (2024-2025)).

Fordi forslagene her, og de som ble fremmet gjennom Dokument 8: 129 S (2024-2025), omhandler samme overordnede tema, vil jeg gjenta at jeg deler forslagsstillernes bekymring for de konsekvenser den økonomiske kriminaliteten har for samfunnet og samtidig understreke regjeringens tydelige standpunkt om at innsatsen mot økonomisk kriminalitet skal styrkes. Som beskrevet i mitt svar til Justiskomiteén 27. mars d.å. er vi i god gang med å følge opp Meld. St. 15 (2023-2024) «*Felles verdier – felles ansvar*».

Da forslag 1 og 3 gjelder temaer som også faller under andre statsråders ansvarsområde har jeg innhentet innspill fra Finansdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet til besvarelsen av disse.

Med dette som utgangspunkt har jeg følgende kommentarer til punktene i representantforslaget:

Forslag 1: Stortinget ber regjeringen foreta en utredning av hjemmelsgrunnlagene for aktørene i a-krimcenter-samarbeidet og fremme nødvendige lovendringsforslag for å sikre et mest mulig felles hjemmelsgrunnlag og et felles register for informasjonsbehandling i saker som behandles av a-krimsentrene.

Det går fram av representantforslaget at formålet med forslag nr. 1 er å styrke

samhandlingen i det tverretatlige samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet, med mål om at det i så vid utstrekning som mulig utarbeides et felles hjemmelsgrunnlag i saker der a-krimsentrene er involvert.

Utgangspunktet for det tverretatlige samarbeidet er at det foregår mellom Arbeidstilsynet, Arbeids- og velferdsetaten, Skatteetaten og politiet som selvstendige etater. For å legge til rette for et mest mulig effektivt samarbeid ble det i 2022 fastsatt en forskrift om deling og behandling av taushetsbelagte opplysninger i det etablerte samarbeidet mellom offentlige myndigheter om forebygging og bekjempelse av arbeidslivskriminalitet. Forskriften gir adgang til slik deling mellom etatene som inngår i det organiserte samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet, blant annet på a-krimsentrene, og i tillegg med en rekke andre myndigheter som bidrar i denne innsatsen.

Etatene har utviklet en felles IKT-løsning til støtte for aktivitetene i a-krimsentrene, og har orientert om at de nå arbeider med videreutvikling av løsninger på dette området.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Finansdepartementet har gitt et felles oppdrag til etatene om å videreutvikle a-krimssamarbeidet, som det arbeides løpende med å følge opp.

Av denne grunn mener jeg at dette representantforslaget ikke bør vedtas nå.

Forslag 2: Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovendringsforslag for å sikre en kraftig straffeskjerpelse for misbruk av offentlige økonomiske ordninger for arbeidstakere og næringsdrivende.

Jeg er enig med forslagsstillerne i at misbruk av offentlige økonomiske ordninger er alvorlig. Det kan påføre det offentlige store økonomiske tap, føre til konkurransevridning og dessuten true det tillitsbaserte systemet vi har i Norge for offentlige støtteordninger. Allmennpreventive hensyn gjør seg sterkt gjeldende i slike saker, og det er viktig at myndighetene har tilstrekkelige sanksjoner og reaksjoner ved misbruk.

Straffelovens bestemmelser om bedrageri, som er de sentrale straffebestemmelsene i saker som gjelder misbruk av offentlige støtteordninger, har vide strafferammer, og gir dermed domstolene rom for å idømme relativt strenge straffer for denne typen lovbrudd. Strafferammen for forsettlig bedrageri er bot eller fengsel inntil 2 år, jf. straffeloven § 371. Dersom bedrageriet er grovt, heves strafferammen til fengsel inntil 6 år, jf. straffeloven § 372. At bedrageriet gjelder en offentlig ytelse som er tillitsbasert, vil være et moment i vurderingen av om bedrageriet er grovt, og vil uansett kunne tillegges vekt ved straffutmålingen, se for eksempel HR-2021-2556-A avsnitt 13 til 15 med videre henvisninger. Ved flere bedragerier, eller dersom det er begått for eksempel både bedrageri og skattesvik, forhøyes strafferammen som utgangspunkt inntil det dobbelte, jf. straffeloven § 79 bokstav a.

Jeg utelukker ikke at det kan være grunn til å vurdere om straffenivået for denne typen lovbrudd bør skjerpes noe, men dette kan eventuelt skje innenfor gjeldende

strafferammer og krever ingen lovendring. Jeg legger til grunn at påtalemyndigheten på vanlig måte vurderer om det er behov for slik skjerpelse. Videre vil jeg framheve at det er viktig å sikre at straffenivået står i et rimelig forhold til straffenivået for lovbrudd som må betraktes som mer alvorlige og straffverdige. Løpende og nødvendige justeringer av straffenivået, for eksempel som følge av endringer i kriminalitetsbildet, er for øvrig først og fremst domstolenes oppgave. Høyesterett har her en sentral rolle.

I lys av dette bør representantforslaget etter mitt syn ikke vedtas.

Forslag 3: Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovendringsforslag for å sikre økt bruk av identitetsverifisering ved biometri ved bruk av offentlige informasjonsregistre.

Det er noe uklart for meg hvilke lovendringsforslag representanten mener det er behov for her.

Økte utfordringer knyttet til identitetsmisbruk har vært kjent i mange år. Et effektivt tiltak for å forebygge dette vil være at personer som er registrert i Folkeregistret, knyttes til biometriske data for å sikre at en person kun har én identitet i Folkeregistret, som beskrevet i kap. 9.4.3 i *Meld. St. 15 (2023-2024) Felles verdier – felles ansvar*.

Som det fremgår i meldingen henger mange av utfordringene knyttet til ID-misbruk og ID-tyverier sammen med manglende mulighet til å bevise én unik identitet i Norge. Det er en utfordring at en person kan være registrert med flere identiteter i Folkeregistret, og flere personer kan benytte seg av samme identitetsnummer. Det er behov for å synliggjøre hvem som eier hvilke fødsels- og d-nummer tildelt fra Folkeregistret, og å gjøre det mulig å bevise vedkommende sin tildelte identitet på en troverdig måte. Etablering av status UNIK og utstedelse av sterke ID-dokumenter er også viktige forutsetninger for realiseringen av den nylig vedtatte strategien for eID i offentlig sektor.

Høy kvalitet på identitetskontroll ved utstedelse av pass og ID-kort gir bedre sikkerhet for at en person bare har én folkeregistrert identitet i Norge. Lov 9. desember 2016 nr. 88 om folkeregistrering (folkeregisterloven) § 3-2 første ledd gir hjemmel for å registrere en kvalitetsindikator knyttet til hvert fødsels- eller d-nummer. Det kan dermed synliggjøres i Folkeregistret om en identitet i registeret er unik, kontrollert eller ikke-kontrollert.

Det er i dag en del personer som ikke har mulighet til å dokumentere sin folkeregistrerte identitet i Norge. Ved utstedelse av nasjonale ID-kort, som 1. april 2025 ble lansert også for utenlandske statsborgere med fødselsnummer i Folkeregistret, åpnes det for opptak av biometriske data av nye persongrupper. Når disse personene tilbys nasjonale ID-kort og det gjennom utstedelsesprosessen gjøres sammenligningssøk mot passregisteret eller ID-kortregisteret, vil norske myndigheter kunne være tryggere på at disse personene bare har én identitet i Norge. Fødselsnummeret vedkommende har fått i Folkeregistret kan da knyttes til ID-kortet. Inntil videre vil personer med d-nummer i Folkeregistret ikke tilbys nasjonalt ID-kort.

Det er allerede hjemmel i pass- og ID-kortlovene for kontroll av at det er samsvar mellom biometriske data til personen som fremviser pass- eller ID-kort og biometriske data i dokumentet.

Regjeringen har i *Meld. St. 15 (2023-2024) Felles verdier – felles ansvar* orientert om at arbeidet med å tilrettelegge for biometriske søk og etablering av status UNIK i Folkeregisteret, pågår, og har varslet at dette må følges opp videre. Det er også varslet at regjeringen ser utvidelsen av ordningen med nasjonalt ID-kort som et viktig bidrag i arbeidet med å styrke samfunnets og den enkeltes evne til å beskytte seg mot identitetsmisbruk. Gjennom et bredt tilbud om nasjonalt ID-kort som legger til rette for høy utbredelse, vil kriminelles muligheter for å lykkes med bevisst manipulert rapportering og ID-misbruk, reduseres.

Det er p.t. ikke nærmere utredet hvordan bruk av biometri for identifisering ved registrering av opplysninger i ulike offentlige registre (uten krav om fysisk oppmøte) vil kunne gjennomføres i praksis.

I lys av dette mener jeg at det ikke er grunnlag for å vedta forslaget.

Forslag 4: Stortinget ber regjeringen utrede og fremme nødvendige lovendringsforslag for å sikre innføring av et offentlig tilgjengelig register over personer som er domfelt for gjentatte bedragerier.

Det er politiet som fører et register med opplysninger om fysiske og juridiske personer som er ilagt strafferettslige reaksjoner. Opplysninger om at noen er ilagt strafferettslige reaksjoner er personlige forhold som i utgangspunktet er taushetsbelagte. Politiet har likevel en relativt vid adgang til å utlevere opplysninger fra reaksjonsregisteret, blant annet dersom det er nødvendig for å forebygge eller avverge lovbrudd. Etter politiregisterloven § 27 kan politiet utlevere slike opplysninger til både private og offentlige aktører for å forebygge lovbrudd. Politiet kan også utlevere opplysninger etter politiregisterloven §§ 30 og 31 til offentlige organer og private i deres interesse dersom det er nødvendig for å fremme mottakernes oppgaver etter lov. Utlevering med hjemmel i nevnte bestemmelser vil imidlertid regelmessig være knyttet til en eller flere bestemte personer.

Et offentlig register som gir tilgang til opplysninger om bedrageridømte reiser flere juridiske og prinsipielle spørsmål, særlig knyttet til personvern og rettssikkerhet. Etablering av et offentlig tilgjengelig register over ilagte strafferettslige reaksjoner – enten det gjelder gjentatte bedragerier eller andre lovbrudd – vil være vanskelig forenlig med de internasjonale og nasjonale rammene, særlig EMK artikkel 8, Grunnloven § 102 og EUs rettsakter om personvern, som ligger til grunn for den norske lovgivningen. Selv om offentlig tilgjengeliggjøring av opplysninger om personer som er domfelt for gjentatte lovbrudd vil kunne forebygge enkelte lovbrudd, er det vanskelig å se at behandling av disse opplysningene i form av tilgjengeliggjøring for offentligheten vil være nødvendig og forholdsmessig holdt opp mot hensynet til rehabilitering av domfelte og deres rett til personvern og vern mot unødvendig stigmatisering. I tillegg kommer at en åpning for et offentlig tilgjengelig register over lovbrøyttere vil bryte vesentlig med norsk rettstradisjon, og det vil kunne motvirke hensynet til rehabilitering av domfelte.

Jeg mener det ikke er rettslig grunnlag for, ei heller formålstjenlig eller ønskelig, å etablere et register som foreslått, og jeg kan ikke se at det bør prioriteres å utrede det nærmere.

Forslag 5: Stortinget ber regjeringen sikre at anmeldelser fra bostyrere i konkursbo inntas som et eget tema i arbeidet med flerårige planer for politiet.

Områdegjennomgangen av politiet pekte på at kortsiktig politisk styring og for stor oppmerksomhet rettet mot innsatsfaktorer og aktiviteter innenfor politiets virksomhet, får negative konsekvenser for politiets evne til å løse samfunnsoppdraget. Politiet trenger handlingsrom og forutsigbarhet til å disponere egne ressurser på den mest hensiktsmessige måten for å sørge for at vi får den beste polititjenesten vi kan, og som er i tråd med politiske målsettinger og ambisjoner. Dette er sentrale målsettinger i regjeringens langtidsplanarbeid for politiet.

Det er ikke formålstjenlig å avgrense langtidsplanarbeidet til å behandle konkrete spørsmål knyttet til innsatsfaktorer og aktiviteter innenfor politiets virksomhet, som for eksempel hvordan politiet innretter arbeidet sitt for å følge opp anmeldelser fra bostyrere i konkursbo. For at langtidsplanen skal kunne sørge for at vi får den beste polititjenesten vi kan, er det viktig at arbeidet går tilstrekkelig bredt ut slik at de mest effektive løsningene blir identifisert og vurdert.

Av denne grunn mener jeg dette representantforslaget ikke kan eller bør vedtas nå.

Forslag 6: Stortinget ber regjeringen sikre at en gjennomgang av særorganstrukturen i politiet inntas som et eget tema i arbeidet med flerårige planer for politiet.

Politiet har et kritisk, omfattende og komplekst samfunnsoppdrag, noe som stiller store krav til kunnskapsgrunnlaget til en langtidsplan. Langtidsplanarbeidet omfatter alle deler av politiets virksomhet. Dette inkluderer strukturelle grep som kan gi en mer effektiv og bedre oppgaveløsning, som for eksempel endringer i organisasjonsstruktur, endringer i eiendomsporteføljen som gjør den mer kostnadseffektiv, endringer av arbeidsprosesser herunder digitaliseringstiltak og mer fleksibel bruk av personalressurser. Det er på nåværende tidspunkt for tidlig å avgrense langtidsplanarbeidet til spesifikke temaer, som å gjennomgå særorganstrukturen.

Av denne grunn mener jeg dette representantforslaget ikke kan eller bør vedtas nå.

Med hilsen

Astri Aas-Hansen

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur